

Gerçekleşen Düşler

Yüzlerce yıl önce yaşamış olan biri, bir zaman yolculuğu sonucu günümüze gelseydi neler düşünürdü kim bilir? Kendi çağının bilgisiyle bugünü karşılaştığında düşlerin, masalların çoğunun gerçek olduğunu görüp şaşırırdı belki. Belki de modern insanları büyücü ya da sihirbaz olarak nitelerdi. Bu kişi eğer günümüze yakın bir geçmişten gelmiş olsaydı, teknolojiden haberdar biri olarak 20. yüzyılı birçok tasarımın gerçekleştiği bir altın çağ olarak görebilirdi. Bilimkurgu yazarları da benzer şekilde çağlarının bilgisiyle geleceğe bakıp, onu tasarlama, anlama peşindedirler. Bu bağlamda, bilimkurgu öykülerinde birçok yeni buluş ortaya atılmış; kurgu, bu yeni buluşlar üzerine inşa edilmiştir. Geçmişte yazılmış bilimkurgu kitaplarına baktığımızda günümüzde kullandığımız birçok şeye rastlayabiliriz. Uçaklar, otomobiller, telefonlar, televizyonlar günlük yaşantımıza çoktan girmiştir bile. Yüzyıllardır birçok yazarın düşünü kurduğu, üzerine yüzlerce öykü yazılmış Ay yolculukları da günümüzde gerçekleştirilmiştir. Şüphesiz bilimkurgu yazarları mucit değildirler; asıl işleri yeni icatlar yapmak değildir. Bir bilimkurgu yazarı düş kurar ve bu düşünü insanlarla paylaşır. Kurduğu düşler bilimseldir ve geleceği anlamaya çalışır. Bunun yanında buluşların bilimkurgu yazarları tarafından tasarlandığını söylemek yanlış olur. Yine de öyle makineler, öyle icatlar vardır ki ortaya çıkışlarından çok önce bilimkurguda boy göstermişlerdir. İyi ya da kötü yönleriyle bilim, her zaman bilimkurgunun özünü meydana getirmiştir. Bilim kimi zaman insanlığın yararı için, kimi zamansa kötü ve kont-

rol edilmesi gereken bir şey olarak gösterilir. Bilimin karanlık yüzüne en iyi örneklerden birini Yevgeni Zamyatin'in "Biz" adlı kitabında görmek mümkün: "Tek Devlet'te bilimin son buluşu, düş gücü merkezi bölgesidir. Bu merkez, beynin Varoli bölgesinde bulunan sefil bir düğümdür. Bu bölgenin röntgen ışınlarıyla dağlanmasıyla düş gücünüz tedavi edilecektir."

Zamyatin'in sözünü ettiği bu işlem, "Biz" adlı kitapta adı geçen "Tek Devlet" in ilerlemeyi engellemek için kullandığı bir buluştur. İster sosyal isterse teknolojik açıdan düşündüğümüzde, düş gücü, ilerlemenin vazgeçilmez öğelerinden biridir. Teknoloji çağını yaşadığımız günümüzde bilimkurgu yazarlarının öyküleri bilim adamlarına çoğu kez yardımcı olmuştur. Örneğin Campanella'nın "Güneş Kenti" adlı ütopyasında buhar makinelerinin ilk rürleri karşımıza çıkar. Campanella bu makinenin ayrıntılarını kitabında betimlememiştir. Bu makineden yalnızca "Olağanüstü cihaz" olarak söz edilmektedir. Hertzka'nın "Özgür Ülke" adlı yapıtında ise buhar gücü, arabaları ve tekneleri hareket ettirmek için kullanılır. 1890'lı yıllarda benzinli motorlar icat edildiğinde, bu

motorların Chamberlarn'in, "6000 ton Altın" adlı kitabında sözü edilen motorlara benziyor olması şaşırtıcıdır. Kitapta, yüksek basınç altında sıvılaştırılan karbonik asit gazı, bugünkü benzinli motorlarda görülen biçimde silindirelerle besleniyordu. Kullanılan anahtar buluş ise kontrollü gaz akışını sağlayan valflerdi.

Uçmak da insanların düş gücünü yüzyıllardır meşgul eden eylemlerden biriydi. Bir makine ya da balon yoluyla uçuşa teması da ilk uçakların ortaya çıkışından uzun zaman önce bilimkurgu yapıtlarında ele alınmıştı. 1783 yılında Montgolfier kardeşlerin ilk balonu yapmasından çok daha önce, 1657 yılında, Cyrano de Bergerac, içine sıcak hava doldurularak uçulabilen bir düzenekten söz etmektedir. 1785 yılında yazılmış, yazarı belli olmayan "Aerostatic Spy" adlı kitapta, sıcak havayla uçan balonların yanı sıra havadan daha hafif bir maddeyle uçan balonlardan söz edilmektedir. Kitapta "gizemli gaz" adı verilen bu madde muhtemelen hidrojen ve günümüzde balonlarda kullanılmaktadır. Balonların ortaya çıktığı ilk dönemlerde bunların idaresi olanaklı değildi. Bunlar rüzgârın hareket ettirdiği ve rüzgâr estiği yere gitmek zorunda olan araçlardı. İlk yönlendirilebilen balon düşüncesi yine bir bilimkurgu kitabında, Seaborn'un "Symzonia"ında ortaya atılır. Silindir şeklinde bir sepeti olan balonu yönlendirmek için balık kuyruğuna benzer bir dümen takılmıştır. Bilim ve teknoloji ilerledikçe bilimkurgu yazarlarının düşledikleri makineler de biçim değiştirmeye başladı.

Bugünkü uçaklara daha yakın mekanizmalardan birine Francis Bacon'un "Yeni Atlantis" adlı kitabında rastlamak mümkün. Bacon, kitabında bu araçların detaylarına fazla değinmez. Ama kitabın karakterlerinden birine şu sözleri söyler: "Biz kuşların uçuşlarını taklit ediyoruz. Havada belli bir seviyeye kadar yükselebiliriz." Uçakların gökyüzünde ilk kez görünmeye başlamasından kısa bir süre önce tasarlanan bir uçan makineye de "Gökyüzündeki Argonotlar" adlı kitapta rastlarız. H.G. Wells, bu kitabında kuşların uçuşlarını detaylı resimlerle inceleyen bir bilim adamının yaptığı uçan makineden söz eder. Bu makine kuş biçimlidir ve bir benzinli motor yardımıyla kanatlarını çıkarır. Griffith'in "Uzayda Balayı" adlı kitabında ise havadan daha ağır taşıtların uçuş-

larının temel prensipleri ortaya çıkıyor gibidir. Griffith'in anlattığı makine 2 değişik türde uskurlar yardımıyla hareket eder.1. grup uskurlar makinenin yükselmesini, 2. grup uskurlar ise ileri doğru hareket etmesini sağlar. Jules Verne'in "Fatih Robur" ve "Dünya'nın Hakimi" adlı kitaplarında Robur'un "Albatros" adındaki uçan gemisi de benzer bir şekilde havalanır ve bu pervaneler elektrik gücüyle çalışır. Gemide bulunan güçlü akümülatörlerin sağladığı enerji, Robur'un makinesinin hareket etmesini sağlar. Verne'in "Fatih Robur" adlı kitabında havadan ağır uçuş prensipleri uzun uzun tartışılır. Oysa böyle bir uçuş için gerekli motorların yapılması ancak 20. yüzyılda mümkün olabilmektedir. "Helikopterler", "ortofterler" (mekanik kuşlar) ve "uçaklar" arasındaki farklar dikkatlice karşılaştırılır. "Sonuçta en başarılı uçuş prensibi uçaklarınki olacaktır." der Verne. O, bu makinelerin uçabilmesi için gerekli enerjinin elektrik olduğunu düşünüyordu ve bu güç en az Robur'un kullandığı akümülatörler kadar güçlü bir kaynaktan elde edilmeliydi. Verne'in kitapları arasında elektriğin kullanıldığı tek örnek bu değildir. "Denizler Altında 20 bin Fersah" adlı kitabında adı geçen denizaltı 'Nautilus', aynı 'Albatros' gibi bütün enerjisini elektrik bataryalarından alır. Kaptan Nemo'nun bir volkanın içinde doldurduğu bu bataryalar, geminin hareket etmesini, aydınlatmayı, yemeğin pişmesini, aletlerin çalışmasını ve bir 20. yüzyıl denizaltısında yapılması gereken ne varsa onun yapılmasını sağlar. Verne öylesine muhteşem bir denizaltı modeli çizer ki, yapılan ilk nükleer denizaltıya Nautilus adı verilir. Jules Verne, elektrik enerjisini "Yüzen Ada" adlı kitabında da kullanır. Hiçbir kara parçasına bağlı olmayan bir ada, elektrik enerjisi yardımıyla denizde hareket eder; adadaki binalar bu elektrikle aydınlatılır; telefon, telgraf gibi araçlar bu şekilde işletilir.

İlk telefonun icadından çok önce telefon benzeri cihazlardan söz edenler vardır. Bunlardan biri de Roger Bacon'dur. Bacon, "Yeni Atlantis" adlı kitabında bir karaktere şunu söyler: "Bizim, kablolar ve borular yoluyla seslerimizi çok uzaklara iletecek imkanlarımız vardır."

Bir başka yazar John Astor'un "Öteki Dünya'ya Yolculuk" adlı kitabında telefonlar yalnızca ses değil, görüntü de

iletmektedir. Kablolar kullanmadan sağlanan iletişim teması ise 1890'larda kullanılmaya başlamıştır. Griffith'in "Olga Romanoff" adlı kitabında Marslı bilim adamları Dünya ile "ışık ışınları" yardımıyla çalışan "foto-telegraf" yardımıyla anlaşılır. İletişim araçlarından biri olan televizyon da birçok kereler bilimkurguda yer almıştır. Forster'in "Makineler Durduğunda" adlı kitabında bir televizyonun çalışması şöyle anlatılır: "Kadran işlemeye başladığında yuvarlak bir levha kızardı, sonra içine ışık doldu. Biraz sonra ise kadın, dünyanın öbür ucunda yaşayan oğlunun görüntüsünü görebiliyordu."

Henüz tam olarak gerçekleştirilememiş olsa da bilimkurgudaki makinelere ilginç bir örnek de Douglas Adams'ın "Evrenin Sonundaki Restoran" adlı kitabında karşımıza çıkan asansördür. Bu asansörün farkı, katlara gitmek için düğmelere basmak yerine asansörün bilgisayarına sesli komutlar verebiliyor olmanızdır. Aynı şekilde bilgisayar da size sesli yanıtlar verir: " 'Merhaba,' dedi asansör tatlı bir sesle 'sececeğiniz kata kadar yapacağınız yolculukta sizin asansörünüz olacağım. Sirius Sibernetik şirketi tarafından siz, Her Otostopçunun Galaksi Rehberi ziyaretçilerini ofislere götürmek üzere tasarımılandı... 'Evet,' dedi Zaphod içeri girerken 'konuşmaktan başka ne yaparsınız?' 'Yukarı çıkarım' dedi asansör 'veya aşağı inerim.' 'Güzel,' dedi Zaphod 'Biz yukarı çıkıyoruz.' 'Evet, tamam yukarı lütfen.' Bir anlık bir sessizlik oldu. 'Aşağısı da çok hoş.' diye önerdi asansör ümitle 'Oh öyle mi?' 'Süper' 'Güzel.' dedi Zaphod, 'Şimdi bizi yukarı çıkarır mısınız?' 'Sorabilir

miyim,' diye araştırdı asansör en tatlı sesiyle 'aşağı inmenin size sağlayabileceği bütün imkanları gözden geçirdiniz mi?' ... 'Ne gibi başka imkanlar?' dedi yorgun yorgun. 'Eee,' diye ses aktı, aynen bisküvi üzerindeki bal gibi 'Orada zemin katı var, micro dosyaların durduğu bölümler var, ısıtma sistemi ...ıııııııı...' Durakladı 'Özel olarak heyecan verici bir şey yok.' diye itiraf etti 'ama yine de bir alternatif.' Zaphod, 'Varoluşçu bir asansör istemiş miydiniz ben?' diye homurdanıp öfkeyle yumruk attı duvara."

Bugün günlük yaşamımızda kullandığımız birçok teknolojik ürün yüzyıllar önce yalnızca bir hayâlden ibaretti. Bunların gerçekleşmesi için ne o günün teknolojisi yeterliydi ne de böyle şeylerin olabileceğine ihtimal verilir. Oysa bugün otomobillerde işimize gidiyoruz, uçaklarla yolculuk ediyoruz. Akşam işten eve geldiğimizde mikrodalga fırınlarda pişmiş yemeklerimizi yedikten sonra televizyonun karşısına kuruluyoruz. Bugün, bilimin ve teknolojinin verdiği bütün imkanları kullanarak rahat bir yaşam sürmeye çalışıyoruz. Biz tüm bunlara sahibiz; denizaltılarımız, uzay mekiklerimiz, bilgisayarlarımız var.

Uzun yıllar önce yaşayan bilimkurgu yazarları bunlara sahip değildi; sahip oldukları çok önemli bir şey vardı yine de: Düş gücü. Sahip olduğumuz bilimi düşleyen, bir gün düşlerinin gerçekleşeceğine inanan insanlardı bilimkurgu yazarları. Samsatlı Lukianas, Cyrano de Bergerac, Jules Verne, H.G. Wells ... onlar Ay'a gidildiğini hiç görmediler. Ama gidilebileceğini çok iyi biliyorlardı. Tek güçlük bunun nasıl başarılacağını bulmaktı. "Bu nasıl yapılır?" Bilimkurgu yazarlarıyla bilim adamları arasındaki ilişki bu soruyla başlar. Düşleri gerçeğe geçirmek bilim adamlarına düşen önemli bir görev. Bilim adamları geçmişte soruların çoğuna bugün yanıt verebiliyor; ama artık yeni sorularımız var. Bilimkurgu yazarları yeni "Nasıl?" soruları soruyorlar. Nasıl ışınlanabiliriz? Evrende yolculuk etmek nasıl mümkün olur? Nasıl robot yapabiliriz? Nasıl...

Geçmişimizin düşleri bugünümüzün gerçekleri, bugünün düşleri ise gelecekte gelecek gerçekler olacaktır.

Gökhan Tok

KAYNAKLAR:

Adams, D., Evrenin Sonundaki Restoran, Çev. İrem Kurluk, 1996
Bailey, J. O., Pilgrims Through Space and Time, 1972
Shortland, Shallis, Lambourne, Close Encounters?, 1990